

a meglevő és összegyűjtött családi iratokból *Dankó Beatrix* családfakutató segítségével sikerült összerakni. A család rendkívül kiterjedt, az 1700-as évek végén, az 1800-as évek elején egy családban 8-12 gyerek született (sajnos a gyerekek harmada kiskorban meghalt), így sok Szongot ág van, amelyek adatait igen nehéz összeszedni. Ezt tovább nehezíti, hogy a családok az 1800-as években, de főleg a XX. sz. elején szétköltöztek Erdély más városaiba (Tasnád, Zilah, Berettyószéplak, stb.) és Magyarországra. A családfa kutatás mellékterméke a Szongot név eredetének története. A legvalószínűbb, hogy még Besztercén az eredetileg Krikorján család egyik ágát – akik ládával kereskedtek – elnevezték Szendug (ládás)-nak, ebből lett Szengod, Szengodjan, Szongod, majd szász hatásra Sohn-Gott (Isten fia), Szongodt, Szongot, Szongott, Szongoth. Nagyapám neve a hivatalos iratokban, az 1800-as évek végén még háromféleképpen szerepelt: Szongod, Szongodt, Szongoth.

A kutatás közben előkerültek az ősi keresztnevek is, amelyek idővel jelentősen átalakultak:

Hovhannes, (J)Ohan(n)esz, Ovanesz= János

Grigor, Krikor, Kirkor= Gergely

Annig, Aniska= Anikó

Chacsig (keresztteske)= Kristóf

A sok személyes esemény közül egy érdekesség. Fiam *Szongoth Kristóf* a Szamosújvári örmény temetőben több Vetti sírkő feliratot látott. Megtetszett a név (a Neje is elfogadta), és némi nehézség árán felvetették a Magyarországi örmény utónévjegyzékbe. Így – azt hittük – ő lett az első *Szongoth Vetti* Magyarországon, de utóbb kiderült, Szongott Kristóf egyetlen lánya is Vetti volt, aki fiatalon meghalt... A Szongoth családfa kutatását folytatom, ha már a neheze megvan, ezért kérem, akinek bármely időszakból van adata, küldje el, én pedig elküldöm elektronikusan a meglevő családfát a legutolsó állapotban.

Szongoth Gábor

Seremetyeff-Papp János előadása a januári klubon

A restaurátor, művészettörténész a tőle már megszokott módon igen színvonalas előadást tartott **A Mária-tisztelet kialakulása a keleti egyházművészet tükrében** címmel.

Mária alakját pontosan bemutatta: Mária szentséges, a szentek fölött áll, de természetesen Isten alatt. A keleti egyházak történetének ismertetése után szóba került az 1054-es egyházszakadás oka: a 12 pátriárkából kivált egy, s így alakult meg a római egyház. A pravoszláv szó jelentése helyes hitű. Az örmény apostoli egyház kapcsán megtudtuk, hogy ruhájuk erősen nyugati hatású, de díszesebb; fejfedőjüket mitrának nevezik.

A szakadástól kezdve a keleti és nyugati egyházművészet külön utakon járt.

A **Mária-tisztelet** a II. században alakult ki, a IV. századra tehető a kiteljesedése, először keleten, majd nyugaton. A középkor derekán a keresztény Európában már uralkodó szerepet töltött be, igaz, a protestantizmus idején kicsit háttérbe szorult. Kezdetől fogva párosult a szüzesség kultuszával. A IV. században tiszteletre templomokat is építettek. Kétszáz évvel később Mária haláláról és mennybe meneteléről is megemlékeztek. Ismét kétszáz esztendő elteltével közvetítőként határozták meg: ember és Isten között. Szintén ekkor kezdték ünnepelni Mária születését is. A X-XI. században Máriát az irgalmasság anyjának, a világ királynőjének kezdték nevezni. Megint ugrunk kicsit az időben: a XII-XV. században a szenvedő Mária tiszteletét vezették be. Máriát hét fájdalom érte, ezért bennünket, embereket jobban megért. Máriát gyakran korona nélkül, ám virággal és madárral ábrázolták. A XVII. században Mária lett a legfőbb védőszent, az üdvözülés az ő közbenjárásával érhető el. A XIX. században Máriát az egyház tagjává avatták.

Mária alakja a képzőművészetben

A **nyugati egyházban** először a katakombákban jelent meg alakja a II. században. Többször gömbön állva láthatjuk, ám a gömb nemcsak a Földet, hanem a világmindenséget jelképezi.

Tiziano újdonságot vezetett be a

Mária-ábrázolásban, az arany háttér helyett tájképet festett.

Mária a keleti egyházművészetben

Szent Lukácsról ismert, hogy igen kiválóan festett is, valószínűleg ő alkotja az első Mária-ikont. Ennek kapcsán *Seremetyeff-Papp János* pontosan meghatározta az ikon fogalmát is: egymást követő, vagy egymástól távoli eseményeket ábrázol egy képen. Igen gyakori a személyek, szentek megjelenítése. Érzelmeket nem ábrázoltak, a testet a feltámadás utáni állapotban láthatjuk. Az ikon tulajdon-

képpen egy ablak, melyen keresztül kapcsolatba léphetünk a túlvilággal, a szentekkel. A rajta lévő fény, a fehér és arany szín az Isten kegyelmét jelképezi. Az ortodoxiában a legnépszerűbb a Mária-ikon.

E jegyzet készítőjének egy ideig sikerült a képeket is leírni, néhányat fényképezni. Az **Angyali üdvözet** ikonon Gábrriel kezében a hírnökök pálcája látható. A kék ég a három csillaggal a Szentháromság jelképe. A csillagokból három sugár

indul ki, egy Mária fejére, a szívére és a méhe felé. A XVII. században készült **Az Ige testté lett** ikon, melyen a Mária előtti ostyán a felnőtt Krisztus teljes alakját ábrázolta a művész. Hasonlóképpen jel típusú ikon az a XIX. századi mű, melyen Jézus mandorlában látható.

Orans típusú ikonoknak nevezzük azokat, melyen széttárt kéztartással imádkozik az ábrázolt személy. Az őskeresztények ugyanis e kéztartással imádkoztak.

A zománcdíszítésű ikonokon a zománc-táblákon felirat olvasható.

Az ikonok egy másik fajtája a Mária, az életadó forrás. Máriának tulajdonították ugyanis azt a csodát, hogy néhány helyen forrás keletkezett. Bizáncban például egy ilyen csodás forrásfakadás helyén templomot építettek, és lelki-testi bajokat gyógyítottak.

Oroszországban gyakori a kereszt alakú medence. Az egyik szárán léptek a medencébe, a másikon megtisztulva jöttek ki.

A több hittézist magában foglaló ikonokon felhőket láthatunk, melyek Máriát, Jézust és az angyalokat jelképezik.

A kazányi Istenanya orosz táblaképeken a gyermek Jézust felnőtt arccal jelenítették meg. Mivel *Agárdy Gábor* több ilyen ikont is festett, így kitért az előadó arra, hogy *Agárdy* keze alól teológiailag hibátlan, kolostor szintű alkotások kerültek ki. Különleges ez azért, mert ma divattá vált az ikonfestés, ám mélyebb átélés, tájékozottság nélkül készülnek a képek.

A vlagyimiri Istenanya típusú ikonon Mária egyik karjával Jézust tartja, a másikkal rámutat: Ő az út, az igazság és az élet.

A hodégitriai típusú ikon fő szerepe, mondanivalója az útmutatás.

Az Eleusza-típuson megfigyelhetjük, hogy Mária gyermekét magához szorítja, arca könnyörületes, meghatódott, ám egyben szomorúságot is kifejez fia jövődő szenvedése miatt. Ehhez igen közel áll a gyergyószentmiklósi könnyező ikon.

Külön típust alkot a tejjel tápláló Mária-ikon.

A háromkezű Istenanya-típus eredete: *Szent Jánost* arra kényszerítették, tagadja meg hitét. Erre nem volt hajlandó, ezért levágták a kezét, majd börtönbe vetették. Ott Máriához imádkozott keze visszanyerése érdekében. E csoda beteljesült, s erre emlékeznek az ikonfestők.

A pünkösdi ábrázoláson Mária közepén helyezkedik el, körben az apostolok láthatók. Az örmény változatán Mária közbenjár a Szentlélek leáradásáért.

A fájdalmas Istenanya ikonokon Mária mellett az egyik oldalon létrán a kakast, a másikon a golgotai keresztet láthatjuk.

S álljon itt még néhány ikontípus: ábrázolták Máriát el nem hervadó virággal, Napba öltözötten, a betegek, katonák védelmezőjeként. Győztes csata után az Istenszülőt trófeumokkal jelenítették meg. Gyakori (volt) továbbá a királyok hódolata, Mária Jézus halotti leplével, valamint Mária halála ábrázolás.

Február 25-én az erdélyi örmény templomokban *Dr. Jakubinyi György* érsek, örmény apostoli kormányzó úr beiktatásának 26. évfordulójára emlékeztünk és érette mutatuk be a Szentmise áldozatot. Imádkozunk az érsek-kormányzó úrért, hogy tartsa meg még számunkra számos éven át!

(Forrás: *Gyergyói örmények Hírlevél*)